

УДК 930.2:82-6:94(477).152

Галина Горбунова
(Київ)

ЛИСТУВАННЯ ГАННИ ЧЕРІНЬ (США) ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЇЇ ТВОРЧОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ЗА ДОКУМЕНТАМИ ЦДАЗУ)

У статті розглядається листування 1960-х–2000-х рр. української письменниці, поетеси, громадської діячки з США Ганни Черінь, зосереджене в Центральному державному архіві зарубіжної україніки.

Ключові слова: Ганна Черінь, громадська діячка, епістолярна спадщина, листування, письменниця, поетеса, Центральний державний архів зарубіжної україніки.

Серед епістолярної спадщини багатьох відомих українських діячів сучасності на особливу увагу заслуговує листування української письменниці, поетеси, громадської діячки Ганни Черінь, яка посідає гідне місце серед плеяди відомих українських літераторів-емігрантів. Адже вона – автор поетичних творів, оповідань (зокрема – гумористичних), подорожніх нарисів, репортажів, п'єс, творів для дітей, перекладів, статей та публікацій різної спрямованості.

Галина Іванівна Паньків (у дівочтві Грибінська) – таким є справжнє ім'я та прізвище письменниці – народилася 29 квітня 1924 р. у Києві (за іншими даними – на Київщині) [2, арк. 1; 4, арк. 6]. Писати вірші почала ще в школі, після закінчення якої стала студенткою філологічного факультету Київського університету, але війна стала на заваді навчанню. Під час війни Г. Черінь опинилася в Німеччині, згодом кілька років перебувала у Ді-Пі таборі в м. Гайденау [2, арк. 1; 4, арк. 5, 7].

У 1950 р. Г. Черінь з маленькою донечкою Інною емігрувала до США. У 1953 р. – закінчила лінгвістичний факультет Чиказького університету, у 1966 р. там же набула фах бібліотекаря. З 1964 по 1988 рр. працювала у відділі міжнародного обміну з країнами Східної Європи в Регенштайн бібліотеці Чиказького університету [2, арк. 1; 1, с. 247, 252].

Ганна Черінь – член Об'єднання українських письменників «Слово», Українських письменників літератури для дітей і молоді ім. Л. Глібова, Українського золотого хреста, Союзу українок Америки, тривалий час була секретарем Українського бібліотечарського товариства Америки. У 1993 р. Г. Черінь було обрано до Спільки письменників України [2, арк. 1 зв., 5].

У 1988 р. письменниця оселилася в м. Порт Шарлотт (Флорида, США) [2, арк. 5], де поринула в роботу Українського релігійного і культурного осередку ім. св. Андрія в Норт-Порті, в різні роки очолюючи відділ преси та культурно-освітній відділ [47, арк. 4-6].

Весь цей час Г. Черінь не забувала про своє творче покликання. Перша її поетична збірка – «Crescendo» – вийшла в Німеччині у 1949 р. [2, 1 зв.]. Наступна, через матеріальну скруту, побачила світ тільки у 1960 р. і була це збірка для дітей «Братик і сестричка». Далі одна за одною почали виходити поетичні збірки – «Чорнозем» (1962), «Вагонетки» (1969), «Небесні вірші» (1973), «Зелень моря» (1981), «Квіти добра і зла» (1991), «Держава» (1996), «Авангард» (2006), «Меандри» (2012); збірки оповідань – «Українська кров» (1982), «Люстро мого життя» (1992); збірки гумористичних творів – «Хитра макітра» (1974), «Смійтесь зі мною!» та «Смійтесь зі мною знов» (1998), «Святі корови» (2004); подорожні репортажі – «Їдьмо зі мною!» (1965), «Їдьмо зі мною знов!» (1990), «Мандри» (1994), «Дев'яте чудо» (2005); збірки творів для дітей «Листування. Оповідання для дітей» (1966), «Пригоди української книжки» (1972), «У намальованому світі» (1980), «Листи до Святого Миколая» (1981); збірки літературних нарисів і рецензій «Калейдоскоп» (1996), «Перо жар-птиці» (2000); спогади «Сьогодні, вчора, позавчора» (2010); «Карл Сандберг. Поезії. Переклад з англійської Ганни Черінь» (2002) та багато інших. На окрему увагу заслуговує роман у віршах «Слова» (1980, 1991), над яким поетеса працювала понад 10 років і який вважає найголовнішим твором свого життя [54, с. 322-324].

Загалом, Ганна Черінь видала близько п'ятдесяти книг найрізноманітнішої тематики, що побачили світ у Німеччині, США, Канаді, Аргентині та Україні. Крім того, її твори десятиліттями публікувалися в закордонних та вітчизняних періодичних виданнях. Відзначивши у 2014 році своє 90-ліття, Ганна Черінь продовжує дивувати прихильників своєї творчості новими, цікавими, несхожими між собою творами.

Про творчі здобутки та громадську діяльність Г. Черінь писали, починаючи з 1950-х рр., українські поети, письменники, літературні критики, журналісти та громадські діячі, серед яких В. Чапленко, С. Парфенович, В. Барагура, М. Білоус-Гарасевич, М. Мандрика, Ю. Мовчан, Д. Нитченко-Чуб, Л. Полтава, О. Бабій, С. Наумович, Р. Кухар, О. Керч та ін. Їх публікації знаходимо на шпальтах таких періодичних видань, як «Українське слово» (Аргентина), «Жіночий світ», «Нові дні», «Новий шлях» (Канада), «Вісник», «Свобода», «Українське народне слово» (США) тощо [3, 61 арк.; 53, с. 201-203, 208-215, 218-232, 242-249, 262-263, 268-279, 284-287, 294-299, 309-310].

Стаття, присвячена Г. Черінь, міститься в 10-му томі «Енциклопедії українознавства» [52, с. 3706].

Починаючи з 1990-х рр. публікації про Ганну Черінь почали з'являтися у вітчизняних періодичних виданнях. А вже у 1996 р. вийшла книга П. Сороки «Ганна Черінь – літературний портрет», за два роки – «Творчість Ганни Черінь. Збірник статей, наукових досліджень і рефератів» (1998). У 2002 р. побачив світ підручник С. Бондаря та П. Сороки «Вивчення творчості Ганни Черінь у школі» та ряд інших [54, с. 327].

Таким чином, творчий доробок та громадська діяльність Г. Черінь неодноразово ставали темами публіцистичних статей та наукових праць, в той час як її архівна спадщина фактично залишалася поза увагою досліджень. Хоча ще у 2005 р. була опублікована наукова розвідка В. Тихенка «Ганна Черінь. Життя та творчість (Огляд колекції та творчого архіву)» [2, с. 245-259]. Отже, актуальним є питання вивчення архівної спадщини письменниці та подальша її популяризація шляхом підготовки низки наукових статей та розвідок. Для цього в Україні створені всі умови, адже впродовж 1990–2000-х рр. документи про життя та діяльність Г. Черінь зосередилися в Центральному державному архіві-музеї літератури та мистецтв України (ЦДАМЛМ України), Музеї культурної спадщини (відділ Музею історії міста Києва, (МІК)). Наприкінці 2000-х рр. розпочалася плідна співпраця письменниці з Центральним державним архівом зарубіжної україніки (ЦДАЗУ).

Так, у 2009–2011 рр. письменниця передала комплекс архівних документів, які після науково-технічного опрацювання утворили опис 1 та 2 фонду особового походження 22 «Черінь Ганна (Грибінська Галина Іванівна, за чоловіком – Паньків, 1924 р. н.), відома українська поетеса, письменниця, громадська діячка (США)». Документи хронологічно охоплюють період з 1947 по 2011 рр. та розкривають життєвий шлях Г. Черінь, її громадську діяльність (зокрема, в Українському релігійному і культурному осередку ім. св. Андрія в Норт-Порті (Флорида, США)), а найголовніше – висвітлюють всі без винятку напрями її творчості.

Значну частину вищезазначеного фонду становить листування, датоване 1960–2005 рр., Г. Черінь з відомими українськими громадськими та культурними діячами, організаціями, видавництвами різних країн світу.

Саме тому мета даної статті – зосередити увагу на розгляді епістолярної спадщини письменниці, яка є невід'ємною та важливою складовою частиною даного фонду. Зазначимо, що в описах фонду письменниці листи утворюють два окремих розділи – «Листи Г. Черінь» та «Листи до Г. Черінь» та розташовані за абеткою прізвищ адресатів, а в середині справ – за хронологією. Листи є також основою підрозділів «Особисті документи», «Службова діяльність», «Літературна діяльність», «Громадська діяльність», які входять до складу розділу «Документи до біографії Г. Черінь».

Характерною ознакою листування є його фрагментарність. Адже частина листування письменниці з деякими дописувачами представлена обмеженою кількістю листів або висвітлює окрему подію. Це можна пояснити розпорошеністю документальної спадщини Г. Черінь по різних архівних та музейних установах України.

Ще одна особливість даної групи документів полягає в тому, що в своїх листах Г. Черінь (так само як і адресати) торкаються одразу кількох тем – творчих, громадських, сімейно-побутових тощо.

Завдяки тому, що у фонді представлені не тільки листи дописувачів, а й копії листів самої Ганни Черінь до різних осіб та установ, створюється більш повне уявлення про її листування в той чи інший проміжок часу, а це, в свою чергу, сприяє глибшому вивченню її біографії, творчості, громадської діяльності.

Про своє листування Ганна Черінь пише: *«Якщо подумати, то мої листи (листування «огромне!») являються і щоденником, і спогадами. Треба було б пройти крізь них і скласти щоденник, але чи знайду час?»* [41, арк. 110].

Листування письменниці висвітлює її тісний зв'язок з відомими українськими діячами, організаціями та видавництвами США, Канади, Аргентини, Австралії, Нової Зеландії, Великобританії, Франції, Польщі, Норвегії, України.

Серед тих, з ким листувалася Г. Черінь і в листах до кого простежуються фрагменти її біографії (зокрема, навчання та робота), творчі плани та здобутки, літературна та громадська діяльність, численні подорожі, а також піднімаються сімейно-побутові питання, слід відзначити В. Барагуру, І. Білогруда, М. Білоус-Гарасевич, О. Бринь, О. і В. Воропаїв, В. Ворскло (Ю. Шелегон), Р. Галешко,

П. Глазового, Л. і А. Гусаків, А. Демуса, З. і Л. Дончуків, О. Ізарського, В. Залізняка, О. Зінкевича, О. Ільків, М. Кавку, А. Калиновського (Евентуального), С. Карванського, М. Квітковську, О. Коновала, А. Коссовську-Давиденко, С. та І. Костюків, В. і М. Креховців, М. і А.-М. Лівшів, Л. Луцьку, М. Мандрику, Н. Мілютенко, Ю. Мовчана, Л. Олійник, С. Парфанович, Л. Полтаву, М. Понеділка, О. Романюк-Муць, П. Сороку, М. Сурмача, Д. Нитченка-Чуба, У. Самчука, Я. Славутича, Л. Ткач (Богуславець), М. Француженка (Вірного), Д. Ходимчук, М. Щербака, В. Юрченко та ін.

Список використаних джерел та літератури:

1. Тихенко В. Ганна Черинь. Життя та творчість (Огляд колекції та творчого архіву) // Київ і кияни. Матеріали щорічної науково-практичної конференції. – К., 2005. – Вип. 5. – С. 245–259.
2. Центральний державний архів зарубіжної україніки (далі – ЦДАЗУ), ф. 22, оп. 1, спр. 23 «Автобіографії», 5 арк.
3. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 141 «Бабій О. «Ганна Черинь «Чорнозем», Чуб Д. «Про творчість Ганни Черинь», Наумович С. «Репортажі Ганни Черинь» та ін. Статті та публікації про Черинь Г.», 61 арк.
4. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 22 «Документи автобіографічні (автобіографії, автобіографічні записи, виписки) Черинь Г.», 8 арк.
5. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 95 «Документи (програма вечора, запрошення, оголошення, листи, ін.) про проведення літературних вечорів Черинь Г., участь у літературних конкурсах, виступи на радіо, ін.», 44 арк.
6. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 110 «Документи (програми, листи, фото) про співпрацю Черинь Г. з громадськими організаціями та участь у культурно-громадських заходах», 20 арк.
7. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 93 «Документи (програма, рекомендація, листи, ін.) про роботу Черинь Г. у бібліотеці Чиказького університету», 14 арк.
8. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 70 «Листи Грибінського І. (батька) (Україна) до Черинь Г.», 97 арк.
9. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 125 «Листи-замовлення з бібліотек, культурних осередків, від приватних осіб на книги Черинь Г. та повідомлення про їх отримання (Канада, Польща, США)», 8 арк.
10. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 55 «Листи Квітковських Д. та М. (США) до Черинь Г.», 7 арк.
11. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 76 «Листи Квітковської М. з родиною (США) до Черинь Г.», 3 арк.
12. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 30 «Лист композитора Білогруда І.М., робочі матеріали Черинь Г. до кантати «Сонце свободи» та запрошення на творчий вечір композитора», 6 арк.
13. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 76 «Листи Левицької Ю. (матері) (Україна) до Черинь Г.», 64 арк.
14. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 78 «Листи Момотюк І. (доньки) та її чоловіка Олександра (США) до Черинь Г.», 17 арк.
15. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 102 «Листи Момотюк І. М. (дочки) та лист привітальний Паньківа С. (чоловіка) до Черинь Г.», 20 арк.
16. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 79 «Листи подружжя поетів Олександрова Б. – Кузьменко С. (Грибінські) та [їх сина Бориса] (Канада) до Черинь Г.», 66 арк.
17. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 100 «Листи подружжя поетів Олександрова Б. – Кузьменко С. (Грибінські) та [їх дітей] (Канада) до Черинь Г.», 8 арк.
18. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 116 «Листи редакторів періодичних видань «Веселка», «Жіночий світ» (Канада), «Наше життя» (США) та календаря-альманаху «Мітла» (Аргентина) Гошовського Б., Середяка Ю., Юркевич М. П. та ін. щодо публікації та розповсюдження творів Черинь Г.», 19 арк.
19. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 119 «Листи Рослицького Є.Б. (Канада) щодо підготовки видання книги Черинь Г. «Українські діти», 14 арк.
20. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 123 «Листи учнів школи № 280 ім. Слюсаря А. (Україна) про враження від творчості Черинь Г.», 7 арк.
21. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 31 «Листи Черинь Г. Барагурі В. (США)», 4 арк.
22. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 32 «Листи Черинь Г. Білогруду І. М. та його родині (США)», 2 арк.
23. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 105 «Листи Черинь Г. Вакуловській Р., Ільків О., Кучер К. та ін. про творчість та літературні плани», 25 арк.
24. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 37 «Листи Черинь Г. до Грибінського І. (батька) (Україна)», 26 арк.
25. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 27 «Листи Черинь Г. до Квітковської М. (Україна)», 3 арк.
26. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 41 «Листи Черинь Г. до Левицької Ю. (матері)», 21 арк.
27. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 43 «Листи Черинь Г. до Момотюк І. (доньки) та її чоловіка Олександра (США)», 21 арк.
28. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 44 «Листи Черинь Г. до подружжя поетів Олександрова Б. – Кузьменко С. (Грибінські) та їх сина Бориса (Канада)», 19 арк.
29. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 104 «Листи Черинь Г. до редакторів періодичних видань «Веселка», «Мітла», «Жіночий світ» та ін. (Аргентина, Польща, Канада та ін.) про публікацію своїх творів», 30 арк.
30. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 106 «Листи Черинь Г. до Федака М., Рослицького Є. Б., Славинського М. Б., Микитенка О. І. з питань видання книг «Слова», «Українські діти», 50 арк.
31. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 111 «Лист Черинь Г. до Храпливої-Щур Л.», 3 арк.
32. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 134 «Листи Черинь Г. Кадольській Л., Дудченко Л., Веденко В., Тригуб К., Геврик С. про УРКО ім. св. Андрія в Норт-Порті (Флорида, США)», 5 арк.

33. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 44 «Листи Черинь Г. Костюкам І. та С. (США)», 3 арк.
34. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 64 «Листи Черинь Г. Момотюк І. М. (дочці) та [Паньківу С. (чоловіку)]», 17 арк.
35. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 62 «Листи Черинь Г. подружжю поетів Олександрова Б. – Кузьменко С. (Грибінські) (Канада)», 8 арк.
36. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 112 «Листи Черинь Г. учням школи № 280 ім. Слюсаря А. з настановами щодо їх творчості», 5 арк.
37. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 121 «Листи Яременків В. та Б., причетних до видання хрестоматії «Українське слово», 6 арк.
38. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 117 «Листи Храпливої-Щур Л. з Черинь Г. щодо співпраці з Черинь Г.», 16 арк.
39. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 99 «Листування Черинь Г. з громадськими установами та організаціями США та Канади з приводу надходжень її друкованих видань, ін.», 21 арк.
40. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 101 «Листування Черинь Г. з письменниками Дончуком З., Єнсенем-Полтавою Л., Ізарським О.», 115 арк.
41. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 102 «Листування Черинь Г. з письменниками Калиновським-Евентуальним А., Квітчастою К., Коссовською-Давиденко А. та ін.», 122 арк.
42. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 104 «Листування Черинь Г. з редакторами періодичних друкованих видань Артюшенком Ю., Барагурою В., Завадовичем Р. та ін.», 69 арк.
43. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 105 «Листування Черинь Г. з редакторами періодичних друкованих видань Карпенком В., Коновалом О., Костюком Г. та ін.», 68 арк.
44. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 109 «Листування Черинь Г. з Сіак І., Коцюбою [...] (США), ін. щодо зйомок голлівудської кінострічки 1962 р. «Гарас Бульба», 13 арк.
45. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 82 «Листування Черинь Г. з учителькою Кучер К. та учнями укр. католицької школи при парафії Церкви Непорочного Зачаття у м. Детройт (США) про вивчення творчості письменниці», 81 арк.
46. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 97 «Листування Черинь Г. з Шекериком [...], Лашенко Г., Лашенком О., ін. щодо підготовки оповідання про Телігу О. та події 1942 р. у м. Київ (Україна), 78 арк.
47. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 1, спр. 136 «Матеріали (касові обороти, звіти, склад членів Управи) про діяльність УРКО ім. св. Андрія в Норт Порті (Флорида, США)», 10 арк.
48. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 83 «Те саме», 52 арк.
49. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 84 «Те саме», 89 арк.
50. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 85 «Те саме», 94 арк.
51. ЦДАЗУ, ф. 22, оп. 2, спр. 86 «Те саме», 98 арк.
52. «Черинь» / Енциклопедія українознавства. – Париж; Нью-Йорк, 1984. – Т. 10. – С. 3706.
53. Черинь Г. Калейдоскоп. – К., 1995. – 368 с.
54. Черинь Г. Сьогодні, вчора, позавчора. – К., 2010. – 332 с.

Стаття надійшла до редколегії 16.11.2014.

Галина Горбунова

Переписка Ганны Черинь (США) как источник её творческой и общественной деятельности (на основе документов ЦГАЗУ).

В статье рассматривается переписка 1960-х–2000-х гг. украинской писательницы, поэтессы, общественной деятельницы из США, сосредоточенная в Центральном государственном архиве зарубежной украицики.

Ключевые слова: Ганна Черинь, общественная деятельница, переписка, писательница, поэтесса, Центральный государственный архив зарубежной украицики, эпистолярное наследие.

Halyna Horbunova

Hanna Cherin's Correspondence as a Source for the Study of her Creative and Social Activity (According to the Documents of the Central State Archives of Foreign Ukrainica).

The article deals with Hanna Cherin's (USA) correspondence of the 1960s-2000s which is preserved in the Central State Archives of Foreign Ukrainica. The funds include her correspondence with famous Ukrainian public figures, as well as artists, different organisations and publishing houses of various countries. Moreover, it is emphasised that Hanna Cherin is a Ukrainian writer, poet and public figure of the USA. Therefore, Hanna Cherin's life, public activity and works are outlined by the author of the article.

Key words: Hanna Cherin, public figure, epistolary heritage, correspondence, writer, poet, the Central State Archives of Foreign Ukrainica.